

Irena Malinowska, Wojciech Szczepański

Współdziałanie policji z wybranymi podmiotami w zwalczaniu handlu ludźmi

---

Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 1(5), 168-184

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AUTORZY

Irena Malinowska

i.malinowska@wspol.edu.pl

Wojciech Szczepański

w.szczepanski@wspol.edu.pl

WSPÓLDZIAŁANIE POLICJI Z WYBRANYMI PODMIOTAMI W ZWALCZANIU HANDLU LUDŹMI

Handel ludźmi to nazwa przestępczego procederu, będącego współczesną formą niewolnictwa. Pod tym pojęciem rozumiano początkowo wyłącznie handel kobietami, zmuszanymi do prostytucji (męskie ofiary wykorzystywane seksualnie to zjawisko niezwykle rzadkie). W ostatnich latach znaczenie tego pojęcia uległo znacznemu rozszerzeniu i obejmuje obecnie wszelkie działania nakierowane na wyzysk ludzi, niezależnie od płci i wieku, naruszające prawo do decydowania o sobie. Wyzysk ten związany jest zazwyczaj z użyciem przemocy, co jest dla ofiar ogromnym obciążeniem fizycznym i psychicznym¹.

Handel ludźmi to werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:

- 1) przemocy lub groźby bezprawnej,
- 2) uprowadzenia,
- 3) podstępu,
- 4) wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
- 5) nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
- 6) udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą
- w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt 1 – 6².

---

¹ http://pl.wikipedia.org/wiki/Handel_lud%C5%BAmi [dostęp:14.04.2013].

² K. Karsznicki, DWP Prokuratury Generalnej, *Definicja handlu ludźmi w kodeksie karnym*, <http://www.pg.gov.pl/index.php?0,821,50,184> [dostęp: 14.04.2013].

Zwalczanie przestępczości handlu ludźmi ze względu na transgraniczny wymiar tego procederu wiąże się z koniecznością ścisłej współpracy międzynarodowej w celu zapewnienia szybkiego i skutecznego ścigania sprawców przestępstwa. Nierzadko dopiero spojrzenie na kontekst międzynarodowy uwidocznia cały proces handlu ludźmi i jego poszczególne etapy: werbowanie, transport i eksploatację. To zaś pozwala na zlikwidowanie działalności zorganizowanych grup przestępczych na wszystkich etapach prowadzonego przez nich procederu.

Reakcja na handel ludźmi powinna być stanowcza i mieć na celu zarówno zapobieganie przestępstwom i ich ściganie, jak i ochronę pokrzywdzonych³.

W celu zagwarantowania skutecznego ścigania międzynarodowych grup przestępczych, których centrum działalności znajduje się w państwie członkowskim, prowadzących handel ludźmi w państwach trzecich, należy ustanowić jurysdykcję w odniesieniu do przestępstwa w postaci handlu ludźmi w przypadku, gdy sprawca jest obywatelem państwa członkowskiego lub posiada w nim miejsce zwykłego pobytu, a przestępstwo zostało popełnione poza terytorium tego państwa. Podobna jurysdykcja powinna zostać ustanowiona również wtedy, gdy ofiara jest obywatelem państwa członkowskiego lub posiada w nim miejsce zwykłego pobytu, albo w sytuacji, gdy przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej siedzibę na terytorium państwa członkowskiego, a popełniono je poza terytorium tego państwa⁴.

W roku 2011 nastąpiły istotne zmiany w zakresie struktury organizacyjnej wyspecjalizowanej w zwalczaniu przestępstw handlu ludźmi w Policji od czasu wyodrębnienia omawianego zagadnienia i powołania etatowych struktur na poziomie centralnym w Komendzie Głównej Policji i regionalnym w komendach wojewódzkich Policji (Komendzie Stołecznej Policji w połowie 2007 roku). Z uwagi na z jednej strony – zorganizowany charakter przedmiotowej przestępczości, a także jej postępujące umiędzynarodowienie, a z drugiej strony – konieczność zapewnienia pełnej koordynacji podejmowanych przez Policję działań – 7 stycznia 2011 roku (rozkaz organizacyjny nr 1 Komendanta Głównego Policji) Centralny Zespół do walki z Handlem Ludźmi został włączony do struktury etatowej Wydziału do zwalczania Zorganizowanej Przestępczości Kryminalnej Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji. Decyzja o przeniesieniu wyżej wymienionego zespołu była pochodną zarządzenia nr 1960 Komendanta Głównego Policji z 20 grudnia 2010 roku⁵, w którym wykonywanie zadań

---

³ Rezolucja legislacyjna Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2010 roku.

⁴ Tamże.

⁵ Zarządzenie nr 1960 Komendanta Głównego Policji z 20 grudnia 2010 roku zmieniające zarządzenie w sprawie regulaminu Komendy Głównej Policji, Dz. Urz. KGP z 2011 r., nr 1, poz. 3.

związanych z organizowaniem, koordynowaniem i nadzorowaniem zwalczania handlu ludźmi w Policji powierzono w całości Centralnemu Biuru Śledczemu Komendy Głównej Policji.

Współpraca jednostek Policji w zakresie zwalczania przestępstw handlu ludźmi i zapobiegania im z instytucjami administracji publicznej oraz organizacjami pozarządowymi realizowana jest przede wszystkim na podstawie krajowych planów działań przeciwko handlowi ludźmi (obecnie obejmuje lata 2011-2012⁶). Podmiotem koordynującym realizację zadań, wynikających z przedmiotowych dokumentów, jest międzyresortowy Zespół do spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi. W 2011 roku przedstawiciele Komendy Głównej Policji brali udział w posiedzeniach wymienionego zespołu oraz ciał doradczych ustanowionych na jego potrzeby, tj. grupy roboczej oraz grup eksperckich: prewencyjnej i do spraw świadczenia pomocy ofiarom przestępstw. Ponadto wraz z funkcjonariuszami Komendy Stołecznej Policji i Komendy Wojewódzkiej Policji z siedzibą w Radomiu, przedstawiciele Centralnego Zespołu do walki z Handlem Ludźmi Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji uczestniczyli w posiedzeniach pilotażowego Mazowieckiego Zespołu do spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi.

W kontekście wspomnianego zadania prowadzenia *Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi*⁷, realizowanego niezmiennie od 2006 roku przez Fundację Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu „La Strada”, należy podkreślić wzrastającą efektywność współpracy tej organizacji pozarządowej z funkcjonariuszami Policji prowadzącymi czynności operacyjne i procesowe w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi. We wszystkich przypadkach z roku 2011 świadczenie wsparcia udało się połączyć z przeprowadzeniem czynności dochodzeniowo-śledczych, co skutkowało z jednej strony wszczęciem postępowań przygotowawczych na podstawie zeznań złożonych przez osoby pokrzywdzone, z drugiej zaś – umożliwieniem im w dalszej kolejności powrotu do kraju pochodzenia. W 2011 roku liczba osób wprowadzonych przez Policję do *Programu wsparcia dla ofiar i świadków handlu ludźmi* (14) była dwukrotnie niższa w stosunku do roku 2010, kiedy to aż 28 osób pokrzywdzonych zdecydowało się skorzystać z pomocy oferowanej przez fundację „La Strada”. Podobnie jak w roku 2010 większość cudzoziemców legitymowała się obywatelstwem rumuńskim (8 osób) i bułgarskim (4 osoby), poza tym *Programem wsparcia dla ofiar i świadków handlu ludźmi* objęto jedną Ukrainkę i jedną obywatelkę Sri Lanki. Przypadki osób objętych omawianym programem zidentyfikowali przede wszystkim funkcjonariusze z garnizonu sto-

---

⁶ Krajowy Plan Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2011–2012, www.msw.gov.pl/download.php?s=1&id=13267, [dostęp: 1.08.2012].

⁷ http://www.msw.gov.pl/portal/pl/388/7146/Program_wsparcia_i_ochrony_ofiary_swiadka_handlu_ludzmi.html, [dostęp: 4.04.2012].

łecznego, województwa lubuskiego i dolnośląskiego, podobnie jak miało to miejsce w roku 2010, kiedy obok województwa pomorskiego najwięcej ofiar ujawniono na terenie podległym Komendzie Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wielkopolskim i Komendzie Stołecznej Policji.

Współpraca w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi w 2011 roku koncentrowała się w większości na kontynuowaniu działań informacyjno-edukacyjnych prowadzonych wspólnie z zespołami prasowymi i rzecznikami prasowymi jednostek terenowych Policji, przy wykorzystaniu stron internetowych i lokalnych mediów. Przekazywane były informacje o bezpiecznym podejmowaniu pracy poza granicami Polski, środkach ostrożności przy wyborze ofert, a także porady prawne oraz dane teleadresowe, gdzie można uzyskać szczegółowe informacje lub pomoc w razie niebezpieczeństwa zaistnienia tego rodzaju przestępstwa. Podejmowano w tym zakresie współpracę z powiatowymi urzędami pracy, ośrodkami pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi m.in. poprzez dystrybucję plakatów, broszur i ulotek informacyjnych. We wszystkich tego typu przedsięwzięciach poruszano nie tylko problematykę przymusowej prostytucji, ale także bezpiecznej pracy za granicą i zmuszania do żebrania. Podejmowano także współpracę z instytucjami oraz osobami odpowiedzialnymi za wychowanie i opiekę nad dziećmi i młodzieżą oraz z organizacjami niosącymi pomoc dzieciom i rodzinom. Inspirowano w ten sposób lokalne środowiska do podejmowania działań mających na celu ograniczenie zjawiska handlu ludźmi.

Przykładami ogólnopolskich działań realizowanych wspólnie z organizacjami pozarządowymi były kampania Fundacji Dzieci Niczyje pod nazwą „Nie przegraj” oraz kampania Fundacji ITAKA Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych pod nazwą „Bezpieczna Praca”. Pierwsza inicjatywa polegała na dystrybucji materiałów edukacyjno-informacyjnych, dotyczących m.in. przestępstw handlu ludźmi wobec osób małoletnich. Natomiast celem drugiej z inicjatyw było rozpowszechnianie wśród społeczeństwa informacji o unikaniu zagrożeń związanych z wyjazdami zagranicznymi w celach zarobkowych.

Zwalczanie przestępczości związanej z handlem ludźmi należy do najtrudniejszych zadań, jakie stawiane są przed organami ścigania, w tym w szczególności przed Policją. Spowodowane jest to przede wszystkim znacznym zróżnicowaniem omawianego procederu, zwłaszcza w zakresie mechanizmów działania zorganizowanych grup przestępczych. Pod tym względem dostrzec można, że skala tradycyjnych form wykorzystania, jaką jest z pewnością prostytucja, wydaje się w dużej mierze rozpoznana. To z kolei skutkuje cyklicznymi działaniami zmierzającymi do likwidacji grup przestępczych zajmujących się handlem ludźmi. Z drugiej jednak strony wciąż pojawiają się nowe elementy w działaniach sprawców, jak w przypadku wyłudzeń kredytów i świadczeń socjalnych, których rozpoznanie

i ściganie wymaga wypracowania odmiennych od dotychczasowych metod wykrywczych.

W tej sytuacji istotne jest dostrzeżenie dużych zmian w zorganizowanych grupach przestępczych w Polsce, które coraz częściej nie ograniczają się do jednego typu przestępczości, ale jednocześnie prowadzą handel narkotykami, substancjami psychotropowymi, czerpią korzyści z nierządu, dokonują przestępstw kryminalnych, tj. kradzieży, rozbojów, a uzyskane w ten sposób zyski transferują do legalnie funkcjonujących firm (pranie pieniędzy). Mamy więc do czynienia z grupami o swego rodzaju charakterze multiprzestępczym, funkcjonującymi niczym swoiste konsorcjum przestępcze oparte na różnego rodzaju, powiązanych ze sobą „branżach”.

W tym kontekście organizowanie procederu handlu ludźmi również zmienia swoje oblicze. Nie sposób w niektórych wypadkach określić jednoznacznie formy wykorzystania, której podlegają ofiary przestępstwa. Można zauważyć przenikanie się mechanizmów wykorzystania w zakresie pracy przymusowej, zmuszania do kradzieży i innych czynów oraz wyłudzenia kredytów i świadczeń socjalnych, bowiem zorientowani na zysk sprawcy często zmieniają poszczególne elementy działania, chcąc w ten sposób zatrzeć ślady przestępczego procederu.

W powyższym kontekście należy rozpatrywać przede wszystkim spadającą liczbę postępowań przygotowawczych wszczynanych w celu ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi, ponieważ dane statystyczne wyraźnie oddzielające ten proceder od innych towarzyszących mu czynów karalnych, zawsze będą obarczone pewnym błędem. Zwłaszcza w tych przypadkach, w których handel ludźmi nie był głównym, a jedynie wykorzystywanym do różnie, obszarem działania zorganizowanej grupy przestępczej. W pewnej mierze analogiczna sytuacja ma miejsce, jeśli chodzi o liczbę osób podejrzanych o popełnienie czynów spenalizowanych obecnie w art. 189a k.k. Jak wynika z badań własnych zarzuty dopuszczenia się handlu ludźmi stawiane są przez prokuratorów prowadzących sprawę stosunkowo rzadko, przede wszystkim w momencie ujawnienia cudzoziemskich ofiar przestępstwa lub znacznej liczby obywateli RP pokrzywdzonych poza granicami kraju. Podejrzani najczęściej otrzymują zarzuty udziału w zorganizowanej grupie przestępczej oraz czerpania korzyści z nierządu w przypadku eksploatacji seksualnej. Mimo że udowodnienie sprawcom przestępstwa handlu ludźmi często okazuje się niemożliwe, to działalność zorganizowanej grupy przestępczej zostaje powstrzymana.

Dane statystyczne spraw analizowanych w badaniach z jednej strony wskazują zatem na w miarę stały poziom zagrożenia przedmiotową przestępczością, z drugiej zaś ukazują wzrastającą liczbę osób pokrzywdzonych w wyniku zaistnienia tego przestępstwa. Wynika to najczęściej z długiego okresu działania sprawców, co jest szczególnie widoczne w przywołanych przykładach zakończonych postępowań przygotowawczych. Są to najczę-

ściej śledztwa o charakterze długotrwałym i wielowątkowym, dlatego też bardzo istotne jest udzielenie wsparcia i pomocy osobom pokrzywdzonym już na pierwszym etapie prowadzonych przez organy ścigania działań. Pod tym względem wypracowane od kilku lat mechanizmy współpracy funkcjonariuszy Policji z organizacjami pozarządowymi i instytucjami administracji publicznej funkcjonują na zadowalającym poziomie. Nie oznacza to jednak możliwości intensyfikacji wspólnych działań, także i w tym zakresie.

W procesie tworzenia wyspecjalizowanych struktur policyjnych, których zadaniem jest zwalczanie przedmiotowej przestępczości, rok 2011 był o tyle istotny, że ostatecznie ukształtowana została struktura organizacyjna oparta na koordynacji prowadzonych działań przez Centralne Biuro Śledcze Komendy Głównej Policji. W założeniu zmiana ta przynieść ma z jednej strony – wzmocnienie efektywności ścigania zorganizowanych grup przestępczych zajmujących się omawianym procederem, z drugiej zaś – przyczynić się do poszerzenia możliwości rozpoznania skali zjawiska na terenie kraju z uwagi na wzrost liczby funkcjonariuszy docelowo zaangażowanych w zwalczanie tego typu przestępstw. Temu samemu służyć ma również większe wsparcie w realizacji zadań, związanych z zapobieganiem handlowi ludźmi przez funkcjonariuszy służby prewencyjnej. Działania te zarówno o charakterze wykrywczym, jak i prewencyjnym zrealizowane w 2011 roku pozwalają sądzić, że przeprowadzone zmiany stanowią właściwą jakościowo zmianę w postrzeganiu zagadnienia zwalczania przestępstw handlu ludźmi i zapobiegania im w polskiej Policji.

Podobnie jak w latach poprzednich, również w 2011 roku wyspecjalizowane policyjne struktury zajmujące się zwalczaniem przestępczości handlu ludźmi prowadziły współpracę operacyjną oraz śledczą polegającą m.in. na wymianie informacji kryminalnych, realizacji z udziałem prokuratury formalnych wniosków o pomoc prawną oraz organizowaniu spotkań koordynacyjnych dotyczących wspólnych działań. W realizacji przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym Centralny Zespół do walki z Handlem Ludźmi Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji wykorzystywał przede wszystkim sieć polskich i zagranicznych oficerów łącznikowych.

W sprawach dotyczących handlu ludźmi w celu wykorzystania seksualnego podejmowano współpracę z polskimi oficerami akredytowanymi w Ambasadach RP na Ukrainie i Białorusi, w Niemczech i Holandii, ale również z oficerami łącznikowymi organów ścigania państw, tj.: Bułgaria, Hiszpania, Niemcy, Włochy i Wielka Brytania. Z kolei w sprawach dotyczących handlu ludźmi w celu zmuszania do pracy współpracowano z oficerami łącznikowymi Belgii, Holandii oraz nordyckim oficerem łącznikowym. W kontekście podejrzenia zaistnienia przestępstwa handlu osobami małoletnimi prowadzono współpracę z oficerem łącznikowym polskiej Policji we Francji, natomiast przypadki handlu ludźmi w celu wyłudzenia kredytów i świadczeń socjalnych były podstawą zin-

tensyfikowanej współpracy z oficerem łącznikowym polskiej Policji w Wielkiej Brytanii. W większości przypadków przedmiotowa kooperacja była punktem wyjścia do nawiązania współpracy z przedstawicielami zagranicznych organów ścigania bezpośrednio prowadzącymi śledztwa, dotyczące przestępstw handlu ludźmi. Niekiedy zaś współpracę tego typu realizowano już od początku prowadzonych działań, np. poprzez wymianę informacji na temat przestępstw handlu ludźmi w celu wykorzystania do prostytucji, z organami ścigania Włoch, Grecji czy Cypru.

Uzupełnieniem prowadzonej współpracy bezpośredniej był udział Europolu i Eurojustu w spotkaniach organizowanych przez instytucje policyjne i prokuratorskie o charakterze międzynarodowym w 2011 roku przede wszystkim Europol i Eurojust. Działania tej ostatniej dotyczyły wsparcia inicjatywy powoływania wspólnych zespołów dochodzeniowo-śledczych w zakresie spraw związanych z przestępstwami handlu ludźmi. Działania Europolu skoncentrowane były natomiast na wzmocnieniu instrumentu gromadzenia i analizy informacji kryminalnych, jakim jest Analityczny Plik Roboczy (ang. *analysis work file* – AWF) „Phoenix”.

W zakończonych śledztwach brak wsparcia w realizacji zadań oraz danych do spraw między instytucjami i organizacjami pozarządowymi niejednokrotnie wskazują na problemy w realizacji spraw o charakterze międzynarodowym. Należy zwrócić uwagę, że tego typu współpraca operacyjno-śledcza prowadzona w obszarze handlu ludźmi sukcesywnie obejmuje kolejne kraje, a także pogłębia dotychczas istniejące kontakty i współdziałanie. Kluczowym zagadnieniem jest w tym kontekście również organizowanie współpracy szkoleniowej, zwłaszcza z krajami pochodzenia potencjalnych ofiar handlu ludźmi. Dlatego też Centralne Biuro Śledcze Komendy Głównej Policji wraz z Biurem Prewencji Komendy Głównej Policji zaangażowane zostały w 2011 roku w projekt Biura Współpracy Międzynarodowej Policji Komendy Głównej Policji pt. *Zwiększenie skuteczności organów ścigania wspólnym celem Policji w Polsce i krajach objętych inicjatywą Partnerstwa Wschodniego – miniEUROEAST*, realizowany na rzecz organów ścigania państw, takich jak: Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdawia i Ukraina. Głównym celem szkoleń było stworzenie platformy do spotkań oraz wymiany informacji, doświadczeń i najlepszych praktyk między uczestnikami, podniesienie ich świadomości i poziomu wiedzy dotyczącej zjawiska handlu ludźmi, a nade wszystko opracowanie podstawowych zasad i efektywnych metod współpracy w konkretnych przypadkach zwalczania przestępczości handlu ludźmi, pomocy ofiarom tego procederu oraz stworzenie wspólnych strategii pracy prewencyjnej, z tzw. grupami ryzyka we wszystkich państwach biorących udział w projekcie.

W 2011 roku Centralny Zespół do walki z Handlem Ludźmi Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji był również zaangażowany w działania podejmowane w zakresie zwalczania przedmiotowej przestęp-

czości w związku z polską prezydencją w Radzie Unii Europejskiej. Z tego względu przedstawiciele zespołu uczestniczyli w posiedzeniach Grupy Roboczej do spraw Ogólnych, w tym Oceny (ang. *Working Party on General Matters including Evaluation – GENVAL*), podczas których zaprezentowano kwestionariusz połączony ze studium przypadku, służący analizie istniejących mechanizmów wczesnej identyfikacji małoletnich ofiar handlu ludźmi. Zbyt mała liczba odpowiedzi przekazanych przez państwa członkowskie UE (zaledwie 10) oraz specyfika prezentowanego zagadnienia uniemożliwiły opracowanie szczegółowego dokumentu, który mógłby ujednoczyć mechanizmy identyfikacji podejmowane w skali Unii Europejskiej lub chociaż wskazać dobre praktyki, na których podstawie możliwe byłoby wypracowanie stosownych procedur. Niemniej jednak, na wniosek przedstawicieli polskiej Policji przyjęte zostały konkluzje Rady GENVAL, stanowiące punkt wyjścia do podejmowania dalszych działań w przedmiotowej sprawie przez kolejne kraje przewodniczące Radzie Unii Europejskiej.

Ponadto w ramach działań związanych z polską prezydencją w Radzie Unii Europejskiej, przedstawiciele Policji brali udział w charakterze ekspertów w przedsięwzięciach organizowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, tj. konferencji pt. *Kraje członkowskie UE i agencje UE przeciwko handlowi ludźmi i w sprawie ochrony jego ofiar*, która odbyła się 18 października 2011 roku oraz seminarium eksperckim pt. *Modele zarządzania w zakresie zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi w krajach UE i Partnerstwa Wschodniego. Możliwości rozwoju współpracy*, które odbyło się 30 listopada – 1 grudnia 2011 roku. Należy zauważyć, że powyższe inicjatywy również wpisują się w przedmiotowe rozszerzenie zainteresowania zagadnieniem ścigania przestępstw handlu ludźmi – coraz więcej agencji unijnych zdaje się wspierać wzmocnienie współpracy państw członkowskich UE w omawianym zakresie. Z drugiej zaś strony – przedmiotowa współpraca rozszerza się geograficznie na państwa Partnerstwa Wschodniego, co jest o tyle istotne, że są to kraje, z których pochodzi znaczna liczba ofiar procederu handlu ludźmi, w tym również z Polski⁸.

Handel ludźmi w UE jest głównie przestępstwem mającym swoje źródła w krajach trzecich, ale szczególnie po ostatnim rozszerzeniu odnotowano przepływy w ramach terytorium UE. Przypadki wewnętrznego handlu ludźmi zgłaszane są również w ramach krajowego mechanizmu monitorującego⁹. Szacunkowe dane zebrane w odniesieniu do Europy są ograniczone

---

⁸ Tamże, s. 36-38.

⁹ Np. przypadki wewnętrznego handlu ludźmi zgłaszano w szóstym sprawozdaniu Holenderskiego Sprawozdawcy Krajowego, Pismo przewodnie Sekretarza Generalnego Komisji Europejskiej z 26 marca 2009 roku – dokument roboczy służb Komisji dołączony do wniosku w sprawie decyzji ramowej Rady w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz w sprawie ochrony ofiar, uchylająca decyzję ramową 2002/629/WSiSW – streszczenie oceny skutków z 2008 roku.

i mało wiarygodne. Ponieważ jest to jedno z najważniejszych miejsc przeznaczenia na świecie, na podstawie dostępnych danych można założyć, że co roku w ramach handlu ludźmi kilkaset tysięcy osób napływa na terytorium UE lub przemieszcza się w jej obrębie. Reakcja na handel ludźmi musi być stanowcza i mieć na celu zarówno ściganie przestępców, jak i ochronę ofiar.

Na poziomie międzynarodowym Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi z 2000 roku, uzupełniający konwencję ONZ przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej¹⁰, był pierwszym kompleksowym międzynarodowym instrumentem zajmującym się kwestią handlu ludźmi. Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi¹¹ wyznacza obecnie najwyższe międzynarodowe standardy. Na poziomie UE decyzja ramowa w sprawie zwalczania handlu ludźmi 2002/629/WSiSW¹² dotyczyła szczególnie potrzeby zbliżenia prawa karnego i kar¹³.

Istnieją już istotne, międzynarodowe ramy prawne służące zwalczaniu handlu ludźmi. Zainteresowane strony uważają jednak, że obowiązujące przepisy są wdrażane przez państwa członkowskie w niewłaściwy lub niewystarczający sposób.

---

¹⁰ Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi.

¹¹ Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi (Seria traktatów europejskich nr 197).

¹² Decyzja ramowa Rady z 19 lipca 2002 roku w sprawie zwalczania handlu ludźmi (2002/629/WSiSW), Dz. Urz. UE L z 2002 r., nr 203, poz. 1.

¹³ Dokument roboczy służb komisji dołączony do wniosku Decyzji Ramowej Rady w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz w sprawie ochrony ofiar, uchylający decyzję ramową 2002/629/WSiSW z 25 marca 2009 roku, Dz. Urz. UE L z 2011 r., nr 101, poz. 1. Ze sprawozdania Komisji w 2006 roku wynika, że najwyższą liczbę dochodzeń w sprawie handlu ludźmi w celu wykorzystywania seksualnego oraz przypadków ścigania tego przestępstwa zarejestrowano w AT (128), BE (291), BG (291), DE (353), IT (214), PT (65) oraz UK (54). Łączna liczba przypadków, w których przeprowadzono dochodzenie na obszarze UE, wyniosła w 2001 r. – 195, w 2003 r. – 453, w 2005 r. – 1 060 oraz w 2006 r. – 169. Pomimo tendencji wzrostowej, liczba postępowań karnych nadal nie jest porównywalna z szacowaną skalą tych przestępstw, jak opisano powyżej. *Ofiary nie otrzymują odpowiedniej pomocy, ochrony i odszkodowań.* Jeśli chodzi o liczbę ofiar, które otrzymały wsparcie w ostatnich latach, dane zostały przekazane jedynie przez AT (162), BE (121), BG (81), CZ (14), FI (9) IT (2143), LT (96), PL (10), SL (40) oraz NO (37). Biorąc pod uwagę szacowaną skalę handlu ludźmi w Europie, trzeba stwierdzić, że tylko kilka krajów podjęło środki, które można uznać za faktyczną reakcję. Z drugiej strony w państwach, takich jak: AT, BE, IT, BG i UK, w których znaczna liczba ofiar otrzymała wsparcie, dane wykazują również wyższą liczbę postępowań karnych. *Niewystarczające monitorowanie sytuacji.* Ogólnie brakuje danych i szacunkowych danych dotyczących handlu ludźmi. W dziedzinie praw ofiar i wsparcia dla ofiar, znaczna większość krajów nie dysponuje żadnymi danymi. Jeżeli chodzi o mechanizmy monitorowania, instrumentarium krajowe nadal zdaje się wykazywać braki. Dwa państwa (NL i SE) mianowały krajowych sprawozdawców, a osiem państw podaje, że ustanowiło równoważne mechanizmy (BE, BG, CY, CZ, DK, FI, PT, UK). Ta sytuacja może mieć negatywny wpływ na jakość gromadzonych danych.

Konwencja Rady Europy z 2005 roku w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi ustanowiła wyższe standardy międzynarodowe. Jest ważnym krokiem na drodze do harmonizacji prawodawstwa, w tym prawa karnego, wsparcia ofiar, działań prewencyjnych i monitorowania. Konwencja zawiera jednak postanowienia wiążące i niewiążące oraz dopuszcza zastrzeżenia w najważniejszych dziedzinach, tj. jurysdykcja eksterytorialna. Ponadto sama konwencja ma wiele słabych punktów.

Biorąc pod uwagę obecne ramy prawne, obejmujące instrumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych i Rady Europy oraz prawodawstwo Unii Europejskiej, można wyodrębnić następujące luki prawne: „przestępcy nie stają przed wymiarem sprawiedliwości”. Obecnie wszczynanych jest zbyt mało postępowań karnych¹⁴.

Z tych powodów zainteresowane strony opowiadają się za bardziej skutecznymi, konkretnymi i wiążącymi środkami, szczególnie w wyżej wymienionych sprawach.

Ogólnym celem działań jest zwalczanie przestępczości zorganizowanej, a szczególnie handlu ludźmi i przestępstw przeciwko dzieciom, zgodnie z art. 29 Traktatu WE¹⁵, poprzez stworzenie spójniejszych ram zwalczania handlu ludźmi w ramach trzeciego filaru oraz zwiększenie ich skuteczności.

Instytucje, które w Polsce zajmują się zapobieganiem handlowi ludźmi i zwalczaniem go, zostały przedstawione na diagramie 1.

Podstawowe zadania poszczególnych Departamentów *nw.* instytucji w zakresie zwalczania *handlu ludźmi* określone zostały w Rozporządzeniach Ministrów: Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Pracy i Polityki Społecznej, Spraw Zagranicznych, a także Komendanta Głównego Policji i Komendanta Głównego Straży Granicznej. Regulaminy wewnętrzne urzędowania poszczególnych jednostek organizacyjnych *nw.* instytucji, realizowane są w ramach zadań ogólnych określonych ustawami.

---

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TfUE) opublikowany w Dz. Urz. UE C 2008 115 z uwzględnieniem zmian wprowadzonych przez protokół o sprostowaniu do Traktatu z Lizbony (Dz. Urz. UE 2009 C 290), opublikowany w Dz. Urz. UE nr c/83/49 z 30 marca 2010.

Źródło: Opracowanie własne.

Rys. 1. Instytucje zwalczające zjawisko *handlu ludźmi* i zapobiegające mu

Zadania Policji i współpraca z instytucjami dotycząca zapobiegania handlowi ludźmi i ścigania go, jak opisano wyżej, określa prawo krajowe i przyjęte przez Polskę zobowiązania międzynarodowe. Oprócz wykrywania tych przestępstw i ścigania ich sprawców Policja prowadzi działania prewencyjne, a także współdziała z policjami innych państw oraz organizacjami krajowymi i międzynarodowymi.

Istnieją instrumenty międzynarodowe wyznaczające obszar, wewnątrz którego państwa mogą przeciwdziałać handlowi kobietami i dziećmi. Te przepisy znajdują się w już istniejących konwencjach. Jeśli będą ratyfikowane i podpisane, konwencje te będą instrumentem blokującym to zjawisko na poziomie prawnym. Poza tym istnieją deklaracje i program działania największych organizacji światowych, np. Organizacji Narodów Zjednoczonych, które zachęcają rządy, organizacje rządowe, pozarządowe i inne zainteresowane instytucje do działania na rzecz zapobiegania tym przestępstwom i karania przestępców. Dokumenty, które należą do tej ostatniej kategorii, nie są wiążące prawnie, ale wywierają wpływ polityczny i etyczny, a więc mogą być użyte na poziomie lokalnym, narodowym i regionalnym¹⁶.

Skuteczne działania w celu zapobiegania handlowi ludźmi i walki z nim wymagają całościowego podejścia na poziomie międzynarodowym poprzez kampanie podnoszące świadomość społeczną oraz działania na rzecz ograniczenia popytu. Rezultatem prowadzonych kampanii społecznych

¹⁶ <http://www.svdcuria.org/public/jpic/htraf/htrafpl.pdf>, [dostęp: 9.03.2012].

może być zmniejszenie liczby potencjalnych ofiar, należy jednak pamiętać, że handel ludźmi nie może być ukrócony bez zmniejszenia popytu.

Czynniki leżące u źródeł handlu ludźmi od strony podaży to głównie bieda, brak równouprawnienia, korupcja i presja gospodarczo-społeczna. Nie da się jednak ukryć, że przyczyną zapewniającą wysokie dochody handlarzom ludźmi jest popyt w krajach docelowych.

Zapobieganie przemytowi ludzi wymaga rozbicia siatek przestępczych, ograniczenia warunków sprzyjających rozwojowi grup przestępczych oraz jednoczesnego przestrzegania prawa i udzielenia pomocy prawnej przemycałym emigrantom¹⁷.

Zgodnie z obecnym stanem wiedzy większość przypadków nielegalnego handlu dotyczy kobiet i dzieci, a najwięcej uwagi poświęca się handlowi związanemu z wykorzystywaniem na tle seksualnym. W rzeczywistości handel kobietami, mężczyznami, i dziećmi odbywa się również z innych powodów, związanych z pracą przymusową. Państwa powinny zagwarantować, aby przepisy prawa oraz polityka zwalczania handlu ludźmi obejmowały wszystkie formy takiego handlu kobietami, mężczyznami i dziećmi¹⁸.

W dziedzinie wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi wydarzeniem największej wagi było uruchomienie *Programu wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi*.

Program opisany wyżej dotyczący wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi jest jednym z głównych elementów systemu wsparcia i pomocy ofiarom handlu ludźmi w Polsce. W latach 2006-2009 był realizowany jako odrębne zadanie publiczne zlecane przez ministra MSWiA (obecnie MSW) organizacji pozarządowej. Od 1 stycznia 2010 roku *Program wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi* funkcjonuje w ramach nowego zadania publicznego dotyczącego prowadzenia Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK), również zlecanego przez Ministra Spraw Wewnętrznych, wyłanianej każdorazowo w drodze otwartego konkursu, organizacji pozarządowej.

W Polsce oprócz fundacji „La Strada”, która prowadzi KCIK, działają jeszcze inne regionalne organizacje pozarządowe, takie jak: Fundacja Dzieci Niczyje, Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych Fundacja ITAKA oraz inne.

---

¹⁷ *Handel ludźmi i przemyt migrantów – wykorzystywanie ludzi szukających lepszego życia*, dokument opracowany przez Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie na podstawie materiałów ONZ, kwiecień 2010 roku, <http://www.unic.un.org.pl/przestepczosc/handel.php>, [dostęp: 9.03.2012].

¹⁸ Wykaz zaleceń Grupy Ekspertów UE w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi, *Handel ludźmi: definicja i aktualna sytuacja*, www.msw.gov.pl/wai/pl/390/Dokumenty.html, [dostęp: 22.07.2012].

Aby skutecznie zwalczać handel ludźmi, konieczne jest całościowe i zintegrowane podejście, oparte na przestrzeganiu i propagowaniu praw człowieka. W tym celu niezbędna jest wielokierunkowa współpraca i koordynacja działań poszczególnych zainteresowanych stron oraz podmiotów, których to dotyczy, w tym społeczeństwa obywatelskiego oraz organizacji pracy. Celem nadrzędnym powinno być wypracowanie zintegrowanej polityki obejmującej różne dziedziny i płaszczyzny, w których konieczne jest podejmowanie działań. W tym zakresie rządy powinny ustanowić skuteczną strukturę współpracy i koordynacji na płaszczyźnie politycznej i operacyjnej.

Wkład przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, w szczególności niezależnych organizacji pozarządowych, powinien być uwzględniany nie tylko ze względu na ich rolę w zapewnianiu pomocy ofiarom handlu ludźmi, lecz także z uwagi na ich udział w podtrzymywaniu i umacnianiu procesów demokratycznych, a także w monitorowaniu i wspieraniu wykonywania przez państwo zobowiązań wynikających z ochrony praw człowieka. Państwa członkowskie UE powinny podtrzymywać swe zobowiązania podjęte na szczycie Rady Europejskiej w Tampere w 1999 roku¹⁹ i powtórnie zawarte w Programie Haskim²⁰.

Podsumowując, należy zauważyć, że działania o charakterze prewencyjnym w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi czy szerzej – podejmowania zatrudnienia za granicą, obejmują coraz większą liczbę jednostek Policji, zwłaszcza szczebla powiatowego i miejskiego. Należy również dostrzec coraz większą liczbę podmiotów, z którymi podejmowana jest współpraca, w tym także organizacji pozarządowych. Stanowi to dobry prognostyk, zwłaszcza w kontekście coraz większych możliwości dotarcia do społeczności lokalnych i przekazywania informacji bezpośrednio osobom czy środowiskom tzw. grup ryzyka, najbardziej zagrożonych popełnieniem przestępstwa handlu ludźmi na ich szkodę²¹.

Bardzo ważna jest wielokierunkowa współpraca i koordynacja działań poszczególnych stron i podmiotów, w celu wypracowania zintegrowanej polityki skutecznego zwalczania zjawiska handlu ludźmi i zapobiegania mu.

---

¹⁹ Konkluzje Prezydencji, Szczyt Rady Europejskiej, 15-16 października 1999 roku, zwłaszcza konkluzje nr: 3, 22, 23, 26 i 48, http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/Press/en/ec/00200-rl.en9.htm, [dostęp: 3.06.2012].

²⁰ Dokument Rady 14292/04 CONLC 3, <<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/EN.pdf>>, [dostęp: 3.06.2012].

²¹ Centralne Biuro Śledcze Komendy Głównej Policji, *Analiza stanu zagrożenia przestępczością handlu ludźmi w 2011 roku*, Warszawa 2012, s. 31-36.

Bibliografia

1. Buchowska S., *Czynniki sprzyjające handlowi ludźmi* [w:] Lasocik Z. (red.), *Handel ludźmi. Zapobieganie i ściganie*, Warszawa 2006.
2. Buchowska S., *Handel kobietami – handel ludźmi* [w:] Piotrowska J., Grzybek A. (red.), *Kobiety dla Polski. Polska dla kobiet. 20 lat transformacji, 1989-2009. Raport. Kongres kobiet polskich 2009*, Warszawa 2009.
3. Buchowska S., Dawid-Olczyk I., Garnier J., Malinowska I., *Jak uczyć o handlu ludźmi*, Łódź 2006.
4. CBOS, *Polacy o zjawisku handlu kobietami*, Warszawa 2005.
5. Centralne Biuro Śledcze Komendy Głównej Policji, *Analiza stanu zagrożenia przestępczością handlu ludźmi w 2011 roku*, Warszawa 2012.
6. Centralny Zespół do walki z Handlem Ludźmi WK BK KGP (oprac.), *Sprawozdanie ze stanu zagrożenia handlem ludźmi, prostytutką oraz pedofilią i pornografią dziecięcą w Polsce w 2007 roku*.
7. Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, *Sprawozdanie za 2010 rok. Zjawisko handlu ludźmi w odniesieniu do cudzoziemców przebywających w Polsce*, Kraków 2010.
8. Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, *Zjawisko handlu ludźmi w Polsce. Sprawozdanie merytoryczne Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć za 2011*, Kraków 2011.
9. Dawid-Olczyk I., *Identyfikacja ofiar handlu ludźmi*, [w:] Kompleksowy system wsparcia i szkoleń zawodowych przygotowujących ofiary handlu ludźmi do aktywnego wejścia na rynek pracy, Noctus, Warszawa 2008.
10. Dawid-Olczyk I., *Wsparcie dla ofiar handlu ludźmi w praktyce Fundacji przeciwko Handlowi Kobietami „La Strada”*, [w:] Lasocik Z. (red.), *Handel ludźmi. Zapobieganie i ściganie*, Warszawa 2006.
11. Garnier J., Dośpiał A. (oprac.), *Prawa człowieka a handel kobietami i młodymi ludźmi w Europie. Projekt Prawa Człowieka a Handel Kobietami i Młodymi Ludźmi w Europie. Przybornik edukacyjny powstał w ramach programu Daphne II, Przybornik edukacyjny, Raport krajowy – Polska*, Padwa, Włochy 2007.
12. Hołyst B., Bryk J., Malinowska I., *Metody działania sprawców przestępstw handlu ludźmi*, Szczytno 2008.
13. Izdebski Z., *Handel ludźmi a prostytutka*, [w:] Lasocik Z. (red.), *Handel ludźmi. Zapobieganie i ściganie*, Warszawa 2006.
14. Izdebski Z., Konarkowska-Lecyk A., *Zachowania seksualne kobiet świadczących usługi seksualne*, [w:] Izdebski Z. (red.), *Zachowania seksualne kobiet świadczących usługi seksualne, mężczyzn homoseksualnych i osób uzależnionych od narkotyków*, Zielona Góra 2000.
15. Jasińska M., *Problematyka prostitucji w Polsce*, [w:] Podgórecki A. (red.), *Zagadnienia patologii społecznej*, Warszawa 1976.

16. Jasiński F., Karsznicki K., *Walka z handlem ludźmi z perspektywy Unii Europejskiej*, „Państwo i Prawo” 2003, nr 8.
17. Jurewicz J., *Handel ludźmi w polskim prawie karnym i prawie ponadnarodowym*, Łódź 2011.
18. Kane J., *Zapobieganie wykorzystywaniu i wyzyskowi seksualnemu dzieci*, Bruksela 2007.
19. Karsznicki K., *Handel ludźmi w świetle postępowań karnych prowadzonych w latach 1995-2005*, [w:] Lasocik Z. (red.), *Handel ludźmi. Zapobieganie i ściganie*, Warszawa 2006.
20. Karsznicki K., *Ściganie przestępstwa handlu ludźmi w Polsce*, Warszawa 2010.
21. Komenda Główna Policji, *Polskie badanie przestępczości*, cz. 2, Warszawa 2008.
22. Lasocik Z. (red.), *Handel ludźmi – zapobieganie, ściganie*, Warszawa 2006.
23. Lasocik Z., *Handel dziećmi. Wybrane problemy*, Warszawa 2007.
24. Lasocik Z., Koss M., Wieczorek Ł. (red.), *Handel dziećmi. Wybrane problemy*, Warszawa 2007.
25. Lasocik Z., Wisniewski M. (red.), *Handel narządami ludzkimi, Etyka, prawo i praktyka*, Warszawa 2006.
26. Malinowska I., Bryk J. (red.), *Handel ludźmi – zapobieganie i zwalczanie. Przewodnik dla policjantów*, Szczytno 2008.
27. Malinowska I., *Profil dziecka – ofiary handlu ludźmi – sytuacja prawna w Polsce*, [w:] Krysiak M.P. (red.), *Przemocy mówimy dość*, Maków Mazowiecki 2010.
28. Marmuszewski S., Świetłowski J., *Rola żebracza i jej ekspresja*, [w:] Marmuszewski S., Bukowski A., *Żebracy w Polsce*, Kraków 1995.
29. Mirecki P., *Zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi w Polsce – próba bilansu*, [w:] Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Handel ludźmi w Polsce. Materiały do raportu*, Warszawa 2007.
30. Morawska A., *Handel dziećmi – zarys zjawiska*, [w:] Lasocik Z. (red.), *Handel ludźmi. Zapobieganie i ściganie*, Warszawa 2006.
31. Pływaczewski W. (red.), *Handel ludźmi – współczesne niewolnictwo*, Olsztyn 2006.
32. Pomarańska-Bielecka M., *Komercyjna adopcja dzieci*, [w:] Lasocik Z., Koss M., Wieczorek Ł. (red.), *Handel dziećmi. Wybrane problemy*, Warszawa 2007.
33. Raport Krajowy – Polska, *Prawa człowieka a handel kobietami i młodymi ludźmi w Europie*, Projekt Daphne, Komisja Europejska, Bruksela 2007.
34. Salas A., *Handlowałem kobietami*, Tomczyńska T. (tłum.), Warszawa 2012.

35. Zielińska E., *Definicja handlu ludźmi: projekt ustawowego uregulowania*, [w:] Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Handel ludźmi W Polsce. Materiały do raportu*, Warszawa 2007.

36. Zielińska E., *O potrzebie zmian kodeksu karnego w związku z ratyfikacją Protokołu o zapobieganiu oraz karaniu handlu ludźmi*, „Studia Iuridica” 2006, nr 46.

Artykuły

1. Adamski A., *Karnoprawna ochrona dziecka w sieci Internet*, „Prokuratura i Prawo” 2003, nr 9.

2. Antoniak-Drożdż A., *Przesłuchanie dziecka w procesie karnym – uwagi praktyczne*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 6.

3. Pomarańska-Bielecka M., Wiśniewski M., *Handel ludźmi – nowelizacja KK. Część II*, „Edukacja Prawnicza” 2011, nr 1(121).

4. Romanowski M., *Handel narządami w Polsce – mit czy rzeczywistość*, „Przeglądu Policyjnego” 2011, nr 1.

Akty normatywne

Międzynarodowe akty prawne

1. Decyzja Rady 2003/659/WSiSW z 18 czerwca 2003 r. zmieniająca decyzję 2002/187/WSiSW ustanawiającą Eurojust w celu zintensyfikowania walki z poważną przestępczością (Dz. Urz. UE L 2003 r., nr 245, s. 44).

2. Konwencja nr 105 Międzynarodowej Organizacji Pracy o zniesieniu pracy przymusowej, przyjęta w Genewie 25 czerwca 1957 r. przez Konferencję Ogólną Międzynarodowej Organizacji Pracy (Dz.U. z 1959 r., nr 39, poz. 240).

3. Konwencja nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci, przyjęta w Genewie 17 czerwca 1999 r. (Dz.U. z 2004 r. nr 139, poz. 1474).

4. Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji z 2 grudnia 1949 r. otwarta do podpisu 21 marca 1950 r. w Lake Success (Dz.U. z 1952 r., nr 41, poz. 278).

5. Zmiana Konwencji Wykonawczej do Układu z Schengen w zakresie dostępu służb odpowiedzialnych w państwach członkowskich za wydawanie świadectw rejestracji pojazdów do Systemu Informacyjnego Schengen (Dz. Urz. WE L z 2000 r., nr 239, poz. 19).

6. Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji (Dz.U. z 1952 r., nr 41, poz. 278).

7. Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 15 listopada 2000 r. (Dz.U. z 2005 r., nr 18, poz. 160).

8. Zalecenie nr (2000)11 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie przeciwdziałania handlowi ludźmi w celu wykorzystania seksualnego (przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 19 maja 2000 r. na 710. posiedzeniu zastępców ministrów) Rada Europy, Komitet Ministrów, 2000.

Polskie akty prawne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r., nr 78, poz. 483.

2. Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z 27 sierpnia 2007 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. z 2007 r., nr 169, poz. 1189).

3. Rozporządzenie ministra sprawiedliwości z 20 grudnia 2005 r. w sprawie utworzenia prokuratur apelacyjnych, okręgowych i rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości (Dz.U. z 2005 r., nr 261, poz. 2190).

4. Ustawa z 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz. U. z 2005 r., nr 169, poz. 1411).

5. Ustawa z 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (tekst jedn. Dz.U. z 2011 r., nr 264, poz. 1573).

6. Ustawa z 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r., nr 13, poz. 94 z póź. zm.).

PUBLIC INSTITUTIONS COMBATING HUMAN TRAFFICKING

Abstract: The aim of the article is to discuss problems concerning the coordination of non-governmental institutions and organizations in human trafficking matters on the grounds of national and international regulations. The authors refer to organized crime as a trans-border phenomenon which is connected with international organized crime groups' activities. Consequently, the authors suggest particular sides (parties) and entities develop an integrated policy so that countries that participate in combating human trafficking can guarantee protection measures for human trafficking victims through the legal system, extend appropriate preventive measures and intensify information exchange on an international scale.